

Zpráva o analýze vnitrostátních právních předpisů a případů Eurojustu týkajících se fiktivních sňatků

Datum: 12. 11. 2020

Lidé se někdy do Evropské unie (EU) dostávají nelegálně prostřednictvím účelového sňatku. Tyto fiktivní sňatky jsou stále častěji součástí důmyslných systémů podvodů zprostředkovaných organizovanými zločineckými skupinami. Organizované zločinecké skupiny se zabývají převaděčstvím migrantů a obchodováním s lidmi v mezinárodním měřítku. Velkých zisků dosahují tím, že lákají (hlavně) ženy ve zranitelných situacích na možnost zdánlivě „snadného výdělku“, tyto ženy se však místo toho ocitají v pasti vykořisťování a zneužívání.

Fiktivní sňatky představují rovněž přímé zneužití základního práva na volný pohyb v rámci EU a umožňují například neoprávněný přístup na evropský trh práce a k dávkám sociálního zabezpečení v členských státech. Evropská unie proto od roku 2012 rezolutně zdůrazňuje význam účinné spolupráce v boji proti účelovým sňatkům.

Tato zpráva o analýze případů, kterou vypracoval Eurojust, Agentura EU pro justiční spolupráci v trestních věcech, vychází z praktických zkušeností z vyšetřování fiktivních sňatků, prováděných za podpory agentury v letech 2012 až 2020.

Cílem zprávy je zvýšit informovanost pracovníků justice o této trestné činnosti s nízkou mírou rizika, avšak vysokou hodnotou. Fiktivní sňatky se často jeví jako ojedinělé činy související pouze s relativně méně závažnými delikty, jako jsou podvody s doklady nebo případy porušení správních předpisů spojené s nízkými sankcemi. Bližší pohled by však s velkou pravděpodobností odhalil důmyslný systém převaděčství vybudovaný mezinárodní organizovanou zločineckou skupinou, v jehož rámci jsou zneužíváni lidé ve zranitelném postavení. Zpráva uvádí hlavní rysy případů fiktivních sňatků (oddíl 3), upozorňuje na právní problémy (oddíl 4) a konkrétní překážky (oddíl 5), analyzuje, jak jsou používány právní nástroje a instrumenty (oddíl 6), a podává přehled osvědčených postupů a hlavních získaných poznatků (oddíl 7).

Z analýzy vyplývá, že organizované zločinecké skupiny využívají rozdílů ve vnitrostátních právních předpisech v této oblasti. Ve více než polovině členských států EU nejsou fiktivní sňatky buď trestně stíhány vůbec, nebo jsou za ně ukládány jen mírné tresty. Organizované zločinecké skupiny využívají těchto rozdílů v právních předpisech tím, že působí v jurisdikcích, v nichž je přístup k fiktivním sňatkům nejméně represivní (tzv. „forum-shopping“ neboli spekulativní výběr jurisdikce).

Rozdíly ve vnitrostátních právních předpisech ztěžují rovněž využívání nástrojů EU v oblasti justiční spolupráce, neboť většina z nich je založena na zásadě oboustranné trestnosti. Vznést však lze i další druhy obvinění, jako je napomáhání k nedovolenému přistěhovalectví, obchodování s lidmi a podvody s doklady. Přílohy zprávy obsahují podrobné nástroje, které pracovníkům justice pomohou snáze porovnat vnitrostátní právní předpisy týkající se kriminalizace účelových sňatků, podmínek uzavření manželství s cizincem a rozvodu s ním a uznávání cizích občanskoprávních rozsudků.

Na základě těchto praktických poznatků předkládá zpráva čtyři doporučení, jak posílit boj proti fiktivním sňatkům zprostředkovaným mezinárodními organizovanými zločineckými skupinami:

- **Neexistence harmonizovaných vnitrostátních právních předpisů** upravujících fiktivní sňatky může z důvodu požadavků oboustranné trestnosti bránit vzájemné právní pomoci.
- Případy fiktivních sňatků účinně vyšetřují **společné vyšetřovací týmy**. Společné vyšetřovací týmy umožňují snazší výměnu informací a sdílení důkazů mezi zúčastněnými orgány. Často lze odhalit související závažné formy trestné činnosti, jež nejsou zřejmé, pokud se případ posuzuje pouze z vnitrostátního hlediska.
- **Eurojust** může hrát ústřední úlohu při **určování vazeb mezi různými trestnými činnostmi** prováděnými organizovanými zločineckými skupinami v několika jurisdikcích, v rámci EU i mimo ni, **usnadňovat** vyšetřování, **podporovat koordinaci** zúčastněných orgánů s cílem zabránit riziku *ne bis in idem* a vypracovat **společnou strategii trestního stíhání**. To může znamenat (částečné) předání řízení za účelem nejlepší ochrany obětí, zejména v případě vykořisťovatelských fiktivních sňatků.
- Účinnou komunikaci mezi různými vnitrostátními správními orgány podporuje **komplexní přístup** zahrnující všechny příslušné správní orgány, jako jsou matriky, konzuláty atd.